

УРОКИ ДУХОВНОСТІ

За гуманною педагогікою
Ш. О. Амонашвілі

Посібник для вчителя

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

УДК 371.31
ББК 74.268.1
У71

Рецензенти:
доцент, кандидат педагогічних наук
Онишків З. М.
вчитель початкових класів вищої категорії, старший вчитель
Походжай Н. Я.

У71 **Уроки духовності.** За гуманною педагогікою Ш. О. Амонашвілі : посібник для вчителя / упор. Я. Ф. Морська, А. Г. Дорош. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2013. — 72 с.

ISBN 978-966-10-2951-3

У посібнику подано добірку конспектів підсумкових та інтегрованих уроків з різних предметів, розроблених з використанням методичних прийомів Ш. О. Амонашвілі, зміст яких відповідає чинній навчальній програмі для початкових класів.

Запропоновано цікаві ігри та різноманітний дидактичний матеріал на основі новітніх технологій навчання.

Для вчителів початкових класів, студентів педагогічних навчальних закладів.

УДК 371.31
ББК 74.268.1

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена в будь-якому вигляді без
дозволу автора чи видавництва.*

I. Вступ

«Намагаючись пізнати таємницю дитячої душі, педагогічної майстерності і науки педагогіки, буду бачити у кожній дитині свого вчителя і вихователя».

«Дитина живе за своїми законами, не можна їй жити інакше».

«Дійсно гуманна педагогіка — це та, яка дає можливість залучити дітей до процесу створення самих себе».

«Виховання дитини насправді означає виховання життя в дитині. Учитель повинен виховувати не дитину, а життя в дитині».

«Діти — активні створіння, діяльні мрійники, які прагнуть перетворень, змін. І якщо це так, то необхідно створити їм відповідні умови, тільки не такі, які погрожують їм пальцем, нагадують про наслідки, читають мораль, а такі, які організують і направляють їх діяльність».

«Необхідно бачити себе в дітях, щоб допомогти їм стати дорослими; необхідно приймати їх як повторення свого дитинства, щоб удосконалитися самому; необхідно жити життям дітей, щоб бути гуманним педагогом».

III. О. Амонашвілі

II. Гуманна педагогіка

1. З історії гуманної педагогіки

Образи рідних людей, що оточували і виховували мене і яких давно немає серед живих, до цього часу живлять мою душу.

Це батько — він пішов на війну добровольцем, залишивши молоду дружину та двох маленьких дітей, і загинув у 1942 році у Криму. Батько залишив мені прекрасний образ людини, яка віддана своїм ідеалам.

Це мати Марія Іллівна — красива і мудра жінка, — вона уберегла своїх дітей, не втративши вірності своєму чоловікові та зберігши надію. Від неї я знаю, що таке сердечна справедливість.

Це мої бабуся та дідусь. У них я проводив усі шкільні канікули. При думці про бабусю я згадую її всепоглинаючу доброту. А дідусь подарував мені образ мудреця, який уміє розмовляти з виноградною лозиною та дивитись на світ філософськи.

Нарешті, це моя дивовижна учителька Варо Вардиашвілі, яка заклала в мені те, що згодом стало для мене змістом мого життя, — образ гуманного учителя.

2. Про педагогічні заповіді

Дітей потрібно любити всім серцем, і, щоб їх любити так, необхідно вчитися у них, як саме треба проявляти цю любов. Кожен шкільний день, кожен урок повинен бути, як подарунок дітям. Кожне спілкування дитини зі своїм педагогом повинно вселяти в нього радість і оптимізм.

Нехай педагог завжди спішить до дітей, радіє кожній зустрічі з ними, тоді і діти будуть поспішати у школу і від усього серця радітимуть кожній зустрічі зі своїм педагогом.

Тільки той метод викладання првильний, яким задоволені діти.

Дітям необхідно пропонувати такі захоплюючі справи, до виконання яких вони можуть приступити не колись, а негайно, і перші кроки у виконанні цих справ повинні привести їх не до перших гірких невдач, а до перших успіхів.

Психологія дітей, батьків та вчителів часто залежить і від сонячного чи похмурого дня, і від пори року, і від першої і другої половини навчального року, вона залежить навіть від того, яка година дня.

Якщо дитині важко вчитися, і ми справді хочемо їй допомогти, то найголовніше, з чого ми повинні розпочати — це дати їй мож-

Дай скакалку! Дай цукерку!
Та й нащо тобі люстерко?
Це мені воно згодиться,
Я ж красунечка Лисиця!

*(Лисиця забирає речі, красується, а Зайчик плаче; заходить
Сова.)*

Сова. Декларації, Лисице,
Ти, звичайно, не читала.
Є такий закон на світі,
Це серйозна дуже справа.
Ображать не маєш права
Слабших себе і малих!
Тож віддай все Зайченяті,
Бо такий закон для всіх.

— Яке право порушила Лисиця? *(Не можна ображати слабших
за себе, обманювати.)*

4. Робота з малюнками.

— Подивіться на малюнок і дайте свою оцінку.

а) «Доброго ранку, доброго дня, доброго вечора». *(Хлопчик не
знає ввічливих слів, він невихований, не вітається до старших.)*

б) «Наодинці з природою». *(Хлопчик небайдливо ставиться до
природи, нищить її.)*

в) «Правила поведінки у транспорті». *(В громадському тран-
спорті треба уступати місце старшим. Порушення норми поведінки
культурної людини.)*

5. Робота з підручником (диференційовано).

Діти I ряду опрацьовують статтю на с. 55 і придумують кінцівку,
а решта дітей (II і III ряди) працюють в парах над текстами на с. 56.

— Прочитайте тексти і обговоріть їх один з одним.

— Запрошую дітей I ряду на килимок. Порадьтеся, яку кінцівку
ви пропонуєте.

— А зараз ми вислухаємо ваших друзів, які працювали в парах.

— Чи правильно вчинили хлопчики і чому?

— Як би ви поступили в такій ситуації?

6. Судове засідання.

— Розкажіть, про що ви дізналися з розповіді?

(Один учень переказує текст.)

— Яке продовження запропонуєте? *(У вигляді суду).*

— На суді є суддя, позивач, відповідач, секретар, свідки.

Секретар. Прошу всіх встати, суд іде. (*Заходить суддя.*)

Суддя. У _____ ЗОШ № _____ розглядається справа за позовом (*прізвище, ім'я*), учениці 3 класу про викрадення велосипеда, що стояв біля магазину. Судове засідання оголошую відкритим, прошу сідати.

Позивач, що ви поясните суду по справі?

Позивач. Ваша честь! Я, _____, учениця 3 класу, громадянка України, зайшла до магазину за покупкою та залишила велосипед біля магазину. А коли вийшла, то побачила, що він поламаний лежить біля клумби, а коло нього хлопчик із сусіднього класу. Я хотіла підійти, а він втік. Тому прошу повернути мені велосипед у хорошому стані, або купити новий.

Суддя. А тепер, Відповідач, вислухаю вас.

Відповідач. Ваша честь! Я дійсно побачив біля магазину велосипед, і постоявши кілька хвилин, вирішив, що поки власник у магазині, я покатаюсь, але випадково заїхавши на клумбу, колесо заскрекотало і зігнулось. Оскільки велосипед я не ламав, а колесо вже було несправне, то звинувачень я не визнаю.

Суддя. До слова запрошуються свідки.

Свідок. Я, _____, однокласниця _____, дійсно того дня зайшла до Жанни і ми вдвох поїхали на новому велосипеді до магазину. А коли вийшли з продуктами, побачили поламаний велосипед.

Суддя. Позивач, що ви просите у суду?

Позивач. Прошу, щоб мені поремонтували велосипед, або купили новий.

Суддя (задумалася). Розглянувши справу за позовом (*прізвище, ім'я*) до (*прізвище, ім'я*), суд вирішив: зобов'язати (*прізвище, ім'я*) повернути велосипед у хорошому стані, або відкупити новий. Рішення остаточне.

— То яке правопорушення скоїв хлопчик?

— Діти, невже тільки через суд можна вирішити цю проблему? (*Ні. Можна було помиритись, домовитись.*)

— Що ви порадили б дівчинці? (*Не залишати речей без нагляду.*)

— А хлопчику? (*Вибачитись.*)

— Що закликає нас до цього? (*Закон Божий.*)

— Тож любіть один одного, прощайте один одному, то й самі будете прощені.

2) — Що ж є головною ознакою весни? (*Тепло, зелень, квіти.*)
А серед всіх квіточок весни є одна найсміливіша. Ще сніги лежать, морози потріскують, а вона свою біленьку голівку піднімає до сонечка. Це — підсніжник. (*Вчитель показує.*)

3) Хвилинка-цікавинка.

— У світі є 18 видів підсніжників. На Україні росте 2 види. Українці цю рослину називають підсніжник, чехи — сніжена, німці — снігові дзвоники, англійці — снігові сережки.

Якщо вирвати квітку з цибулиною — вона пропадає. Тому підсніжник занесений до Червоної книги України.

4) — Існує така легенда:

Був у матінки-природи улюблений син. Це красень з білими пелюстками, який першим вітав весну.

Так всі його у лісі хвалили, що він дуже загордився і перестав з усіма дружити. Довго сумувала матінка-природа, та довелося їй неслуха покарати. Коли вирвати квітку з корінцем, то вона загине. Але люди люблять ці квіти і всіляко оберігають.

5) — Що означає знак?

Чому підсніжник занесений до Червоної книги?

6) — Пригадайте, про які ще весняні квіти згадувалось у вірші.

— Розгляньте малюнки.

— Доберіть слова-ознаки до кожної квітки.

Підсніжник — *білий, тендітний, ласкавий, хоробрий.*

Кульбабка — *жовта, сонячна, весела.*

Фіалка — *синя, запашна, ніжна.*

Медунка — *різнокольорова, запашна, смачна.*

Сон-трава — *фіолетова, волохата, гарна, ніжна.*

— Казка, як і будь-який текст, повинна мати зачин, основну частину і кінцівку.

— Про що ми будемо писати в зачині? (*Про прихід весни і зміни в природі.*)

— Про що буде основна частина? (*Про пригоди квітки.*)

— Про що буде кінцівка? (*Ще висновок, побажання або повчання.*)

(*Кожна група вибирає собі квітку, обговорює сюжет. Учні записують казку у зошитах.*)

Казка про кульбабку

Ось і припливла в човні красуня-весна. Та погода навесні нестійка. Закрила хмарка сонце і всі засумували. Та тільки не весна. Встелила вона луги і поля жовтенькими маленькими квітами-сонечками. А звати їх кульбабками.

І тепер, коли сонце ховається за хмарками, світять лугам голівки квіточок-кульбабок. І від цих маленьких сонечок на душі у всіх стає веселіше.

(Кращі твори учні зачитують.)

VIII. Підсумок уроку.

— Останній, восьмий промінчик хоче підсумувати все, про що ми говорили на уроці.

1. Питання бліц-турніру.

- 1) Про яку пору року ми говорили?
- 2) Назвіть весняні місяці.
- 3) Березень, бо...
- 4) Квітень звать так тому, що...
- 5) Травень — місяць, коли...
- 6) Охарактеризуйте, яка весна.
- 7) Що весна робить?
- 8) Доберіть синоніми до слова *падає* (дощ).
- 9) Що просить природа у людей?
- 10) Що найбільше сподобалось на уроці?
- 11) У вас є можливість подякувати весні. За що б ви їй подякували?

2. Підсумок «Розбір польотів» (*керівники груп розповідають, які завдання було найважче виконати і чому, дають оцінку роботи групи.*)

Вчитель дякує за роботу учням. Учні дарують на згадку квіти-сувеніри з паперу (бо ми — екологи і знаємо, що до краси можна доторкнутись лише серцем).

Даруєм з радістю і любов'ю
Добрим людям на здоров'я,
Щоб утіху принести
І природу зберегти.

Дубіч Т.А. — вчитель-методист
Бережанської ЗОШ № 1 Тернопільської області

Зміст

I. Вступ	3
II. Гуманна педагогіка	4
1. З історії гуманної педагогіки	4
2. Педагогічні заповіді	4
3. Принципи педагогічної діяльності	5
4. Професійна етика вчителя	6
5. Специфіка уроку	9
6. Методичні прийоми	11
III. Майстер-клас	16
1. З методичної скарбнички вчителя-методиста О.З. Токарик. Міні-уроки	16
2. Міні-уроки навчання грамоти. 1 клас Тема. Буква «бе», звуки [б], [б']. Формування в учнів навичок читання на основі тексту «Білкі». Велика буква «Б» («бе»).	17
3. Урок математики. 1 клас Тема. Узагальнення і систематизація знань учнів, вміння додавати і віднімати числа в межах 20. Розв'язування задач.	23
4. Театралізований урок «Зростаєте справжніми людьми»	27
5. Урок громадянської освіти. 3 клас Тема. Правила життя в суспільстві. Основні правопорушення серед дітей.	33
6. Урок математики. 3 клас Тема. Вправи і задачі на засвоєння таблиці множення і ділення на 9. Розв'язування задач та рівнянь.	38
7. Урок української мови. 2 клас Тема. Добір спільнокорених слів, що належать до різних частин мови.	47
8. Урок читання. 3 клас. Тема. Наш духовний дім (за творами В. Сухомлинського)	52
9. Урок читання. 4 клас Тема. Вчитаймося в Лесине слово іскристе.	57
10. Урок розвитку зв'язного мовлення. 3 клас Тема. А вже весна, а вже красна	67

Навчальне видання

УРОКИ ДУХОВНОСТІ

За гуманною педагогікою Ш.О. Амонашвілі

Посібник для вчителя

Упорядники
МОРСЬКА Ярослава Федорівна
ДОРОШ Антоніна Григорівна

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Наталія Шост*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп'ютерна верстка *Ольги Ковальчук*
Технічний редактор *Оксана Чучук*

Підписано до друку 14.02.2013. Формат 60×84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times ETD. Умовн. друк. арк. 5,34. Умовн. фарбо-відб. 5,34.

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга — Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м.Тернопіль, 46002
Навчальна книга — Богдан, а/с 529, м.Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 43-00-46; 25-18-09
office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-2951-3

